

032/B

F. XVIII

19/K

Proctor
May 03

DISSERTATIONES

LAURENTII CAIETANI

F A B B R I

F L O R E N T I N I

IN SANCTAE MARIAE NOVAE

N O S O C O M I O

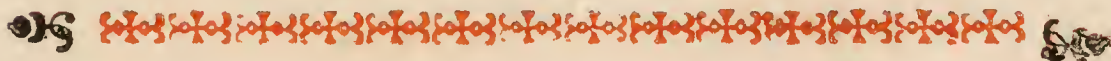
MEDICINAE PRACTICAE MAGISTRI

DE VARIOLIS.

FLORENTIAE. MDCCXLVI.

APUD IOANNEM BAPTISTAM STECCHI.

SUPERIORIBUS PERMITTENTIBUS.

10937

23rd Oct 1901

WATKINS RIV PUL

1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

2100 1 1 1 1

12th Nov 1901

1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

Deputemus intelligentiam datam, quasi pecuniam mutuatam; quo plus nobis creditur ex benignitate; eo debitores amplius tenemur in opere.

Gregor. in Moral.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30500783>

DISSERTATIO

P R I M A .

U M mei muneris sit proponere morborum historias ad eas interpretandas, & examinandas; ut facilius per vos curationes rite recteque perficiantur: non abs re erit, si hac dominante Epidemia, in qua VARIOLARUM contagium per aëra serpens indefinenter grassatur, ipso dicendi aditu, talem vobis proponam morbum, ut ad examen revocetis constitutionem istam, nimis saepe invadendam.

dentem, bono publico officientem, & civitates aequae ac rura vastantem. Scire debetis nullum malum Rebuspublicis, & Principatibus reperiri posse nocentius, quam quod depopulationem infert, multitudinemque tollit, vel imminuit gentium. Fames auro, argentoque redimitur: belli damna pace restaurantur: paupertati pietate subvenitur: commercia fracta consilio recuperantur. At defectui colonorum, plebis & civium, aetates tantum hominum, & longa temporis spatia remedio sunt. Hinc optime consultum a Rectoribus, & Principibus providere, legesque condere, per quas incolantur Provinciae, eaeque multitudine habitantium frequententur. Nostris hisce fere proximis temporibus in exemplum est Hollandia; quae paupertatem, & tristes labores exuta, hoc uno consilio ad tantam felicitatem, tantamque gloriam, & famam brevi temporis spatio evecta est: ut non nisi cum Regnis de Maestate certare, & cum maximorum Principum potentia conferri possit. Si itaque sola multitudine populorum divitiae augentur, Regum & Rerumpublicarum dignitas sustentatur; an qui morbus depopulatur civitates, comitatus, & agros, non erit bono publico
in-

infensissimus, atque invidentissimus? Ut vera fatear, non video quid huic possit comparari nocentius. Pestis namque ipsa, in qua iura humana aequae ac divina corruunt omnia; in qua quicquid est reverentia dignum negligitur; in qua culmen reperitur calamitatis aerumnarumque, visu & auditu deforme, minime cum Variolarum morbo debet comparari. Etenim non saevit illa in Civitates, & Provincias, nisi per longissimos temporum tractus; si tamen quasdam excipiam gentes, quae barbariae involutae, & sordidis moribus communicantes invicem, malorum hanc quasi fecem vitae sordibus adhaerescientem, & ineluibilem, servant: quod permittit vindex Deus, non tantum ad propria, domesticaque delenda facinora; verumetiam ad frangenda scelera eorum, in quos disseminatur, ac spargitur; quasi in depositum asservetur inter perditas gentes, ad perdendas alias perditas, & profligatas gentes. At Variolae, licet prorsus exaruerint (nescio quo fato, vel decursu rerum) statis brevissimis annorum circuitibus revirescunt ac pullulant; adeo ut lethalissimus hic morbus, dum abest, timore compleat animos eorum, qui ipsum non adhuc passi sunt: & dum viget, interimat, jugulet,

let, atque avellat plurimos familiarum furculos, quibus omnis nititur sobolis propagatio. Conferte modo, Auditores, cum Pestis morbo, Variolarum morbum, & advertite, si huius frequens strages possit cum insolita clade Pestis comparari. Tollit illa cuiuscumque aetatis homines; sed ut plurimum in vitae ratione delinquentes: hic in pueros praesertim, & innocentes saevit: multos illa relinquit intemeratos: hic in omnes constanter debacchatur, & furit: illa ex remotis regionibus asportatur, & saepe per vigilum incuriam, & indiligentiam excubiarum irrepit: illa vitari potest, vel fugam arripiendo, vel conversationes prorsus vitando: at huius morbi semina nobiscum ingenerantur, atque innascuntur. Accedit quod in Peste, domus, vici, & civitates lamentationibus, plangoribus, & fletibus complentur. Verum (proh scelus hominum detestabile!) in Variolarum morbo, quibus parva est res familiaris, dicunt Mortem ipsam mendicitati succurrere: neque anguntur animo, neque horrent infandum illud sacrificium, quo filii morbi incendio combusti pereunt, & concremati. At cui placuit perdere Lepram; placeat aliquando hunc perdere morbum spurcum, aequè ac pernicio-

ciosissimum ; cuius nulla apud principes
Medicinae praeceptores mentio est : cuius-
que perpetua continuatio alias videretur
aeternam debilitare Providentiam ; quae ad
Universi maiestatem ; crescendi , & multi-
plicandi legem illam solemnem , solemni il-
la exorientis orbis Die , constituit , atque
sancivit . Nos tamen , qui humili semper
mente venerari Dei iudicia , qui certo confi-
lio rerum universitatem gubernat regitque ,
nunquam tamen scrutari debemus ; quia
Deus absconditus , & nubes in circuitu Eius,
& caligo infinita est ; qua mentis ipsa acies
contemplatione obtunditur , atque excaeca-
tur , minime debemus in arcana Divinitatis
inquirere ; quaecunque tamen artis nostrae
sunt , procurare , & administrare . Verum
enimvero cum plura ea sint , quae de morbi
huiusce causis , & curatione superioris aetatis
tradidere Medici ; non necesse habeo iterum
omnia referre , quae faciant ad morbi exa-
men , & medelam . Una tamen haec est ra-
tio , unde placet sermonem instituere ; quia
scilicet , cum aliquantulum defecisse mihi
videantur , qui Variolas examinaverunt , ac
tractaverunt ; minime reticenda sint [quam-
vis perpauca] quae ipse Ratione , & Ex-
perientia perceperim . Neque ob id inuren-

dum mihi esse crimen temeritatis arbitror : etenim non tam quae gravis incumbit necessitas ipsa me loqui cogit ; verum etiam rei difficultas , & hominum cuiuscunque temporis in curatione Controversia . Cum itaque de Variolarum permulcenda enormi rabie praecipue ante ipsam invasionem , dicendi cardo maxima ex parte hodie , vertatur ; obnixè precor , ut dum , quantum in me est , saluti , & incolumitati gentium servio , benignas aures dicentis verbis praestetis , atque accommodetis .

VARIOLARUM morbum a fordibus materni sanguinis , quo inquinatur foetus in utero , ducere exordia , apud plurimos Scriptores receptum est . Veruntamen talem sententiam tenentes , dubitare non deberent de illis temporibus , quibus coepit invadere homines : multaque exstare deberent adnotata ab antiquis Medicis solertissimis , & in morborum observationibus , & signis supra recentiores omnes oculatissimis . Etenim cum factum sanctè admodum fuerit , feminas graviditatis temporibus , ideo solitis uteri evacuationibus minime purgari ; quia foetus accretio , & vigor nullo modo praepediatur , ac concidat ; videtis eas Naturae leges , quibus modo devinciuntur homines ,
ipso

ipso in Mundi exordio, aequè stare debuif-
 fe: & debuiffe primos illos terrarum inco-
 las hanc peccati poenam luere, eo prorsus
 modo, quo insequentibus temporibus nati
 fubftinere coguntur. Veruntamen, cum tam
 gravis morbi nullam aliam habeamus ante-
 riorem informationem, praeter illam, quam
 Arabes Medici tradidere; non abs re est
 exiftimare, vel prorsus novum illis appa-
 ruiffe; vel antiquis temporibus adeo mitem
 extitiffe, ut Artis referre auxilia prorsus
 fuerit inutile, ac supervacaneum: & ficut
 certo fcimus, luem Gallicam ex America
 in reliquas terrarum partes traductam, pri-
 mis hominibus infectis, dum adhuc barba-
 ras illas incoherent regiones, nullam intu-
 liffe moleftiam: cum vero Europae finus
 iam appellerent, fummis angoribus, & cru-
 ciatibus afflixiffe: & fcimus pariter novam
 hanc luem noftris hifce temporibus non-
 nihil mitigatam, nec adeo faevam effe, ut
 fere omnes, qui tunc ex ipfa aegrotabant,
 fpe falutis frustrati, & morbi vituperio con-
 fefti venena arripere, & mortem quasi
 ipsam fibi confciscere cogarentur: ita cre-
 dibile fit, mitiorem anteaftis temporibus
 fuiſſe Variolarum morbum. Habeo Scripto-
 res, Hispanos, occupata America, Indis,

quibus fuere hactenus incognitae , communicavisse in hostimentum luis venereae inde primum adsportatae .

Novos nasci morbos , qui nunquam fuerint , non censeo : cum principia , per quae exoriuntur , admixta extiterint in ipsa hominum complexione ; verum nocendi illis laxatas habenas fuisse : quare arbitror , vel per tempora delituisse , vel quondam alicubi extitisse mitiores : & tantum suscepisse incrementa , veneficamque induisse naturam inter quarundam Regionum homines , quibus insiti fuere firmatique . Cum experientia doceamur , Variolarum vim per pluviarum multitudinem enervari , & per quaedam anni tempora debilitari ; ita ut ipsa remissio Caloris , vel Frigoris , vel Siccitatis , vel cuiusdam praecipuae qualitatis illas infringat , & extenuet ; ratione pariter ad existimandum adducor , per temperatas quasdam Regiones adeo moderari , ac temperari potuisse , ut leniter admodum invadere valuerint , & officere . Id , quod me in stuporem rapit , & admirationem , est , post illarum remissionem , & extinctionem , nova & certa periodus , ac comprehensio : quare prorsus nesciam , an quadam conversione influentium Siderum ; an praecipuorum Ventorum

rum afflatu, iterum per ipsam praecipuam indolem novae affluxae materiei morbus exfufcitetur, & pullulet.

Optabile profecto effer, & fum mopere expetendum, nifi veram, faltem verifimilem vobis proponere fententiam, ad hoc, ut tanti momenti res eluceſceret, veſtraeque omnium intelligentiae ſatisfaceret. At cum nihil habeat dubitationis Ariſtotelis efferatū dicentis: *quemadmodum vespertilionum oculi ad lumen diei ſe habent; ita & intellectus animae noſtrae ad ea, quae manifeſtiſſima omnium ſunt*: videtis a me nihil poſſe referri, quod tantae difficultati explanandae ſufficiat, quodque poſſit grande Naturae myſterium revelare. Hoc certum inter animale Spiritum, & Materiam reliquam, quafdam nobis penitus abditas eſſe leges, per quas & ipſa agatur Materia, & ab eadem ipſe exagitetur Spiritus. Tali Materiei, & Spiritus nixu, & renixu, tota hominum ſalus, & animantium ſubſtentatur, ac pendet (ſi tamen fervetur inter Materiam, & Spiritum aequilibrium, quaedamque actionis, & paſſionis proportio ſit:) at ſi Spiritus plus aequo actuoſior inertem Materiam appellat, urgeatque; frangitur, & concidit aequae ac ſi ipſa Materia ignavum, evani-

evanidum suisque viribus enervatum attingat, vel faciat Spiritum. Huc respiciunt omnia Medicorum monita, & praecepta, quae Ratione primum, & deinde Experientia, vel ad temperandam Materiam, vel ad recreandum, restituendumque Spiritum reperta sunt. Huc respiciunt instituta, iuraque ipsa Naturae, quibus laedi vicissim, vicissimque refocillari sentimus.

Per hasce leges hominum generi impositas; quae leges (melius quam Motus, Naturae leges dicendae; cum Natura ipsa sit Motus fons, origoque) a Deo sanctissimo Conditore in rerum exordio ipsi insertae cuicunque Naturae, non tam sanitatis, & vitae; verum aegritudinis, & mortis functiones peraguntur, ac fiunt. Nec alio, ut saniori apparet sententia, Medicorum disceptationes de criticis diebus revocandae videntur, quam ad illam vim legum earundem, quibus Materia, & Spiritus invicem colligantur, & agunt: ita ut quae fiant decisiones morborum citiores, vel tardiores, non aliunde pendeant, deriventque.

Hippocratis temporibus, qui veterum Medicorum observationes, cum sui temporis observationibus conferre vehementius studuit, acuti morbi quatuordecim diebus iudi-

judicabantur: at nostris, quis est qui non videat, hisce tantundem diebus, ut plurimum, eundem similiter servari ordinem, dierumque terminum? Quocirca ableganda est, & irridenda illorum opinio, qui inconsideratissimae temeritatis plenissimi, audacter queruntur, & lamentantur, quod valde iam sint debilitatae corporum constitutiones; non advertentes hominibus otio lascivientibus, & voluptatis effervescentiis defatigatis, plurimisque morborum sordibus inquinatis, & infectis eorum feminibus, concidisse; at nullo modo propriis enervatam viribus defecisse Naturam.

Cum itaque dictis Hippocratis temporibus, qui duobus millibus, & dugentis circiter floruit ab hinc annis; eadem, quae modo sunt, adamussim Naturae leges fuerint, haeque ab ipsa indole humanae Materiei, humanique Spiritus pendere videantur; quid prohibet autumari, per quaedam determinata tempora, quemdamque praecipuorum corpusculorum influxum, materiam illam Variolarum noviter accrescere, fermentari, inflari, ac excludi in pustulas: ex quarum diro afflatu, similis quoque aliorum corporum concitetur, atque incendatur Materia?

De

De atroci hoc morbo Variolarum , cum quaedam iam dixerim , quaedam quoque ad praesentem Dissertationem facientia addenda sunt. At cum ab effectibus melius, & securius de rerum essentia liceat argumentari; id quod huius morbi sit, reducendum videtur ad Venenum quoddam insigniter causticum, atque inurens, quod sua potestate irritat, vellicat, mordicat, incendia febrium furentium exsuscitat, inflammat carnes , & deinde, licet plurimis parcat, quosdam tamen devastat, corrodit: & quos occidit, in carbones denigrat siccaturque.

Venenum hoc residere credibile est in quibusdam particulis, seu corpusculis, quae in nutritione, & accretione partibus foetus adiecta sint; & cum sint haec non naturalia, & a principiis foetum componentibus prorsus aliena, inertia remanent, & minime operosa. Cum vero per inspirationem iam nati foetus inquinati aëris fomenta senserint, & per externam illuviem, interna illuvies multo magis accreverit; omnia quae ab Auctoribus enumerata, & ab Experientia patefiunt Symptomata, plus, minusve iuxta veneni quantitatem, exsuscitantur, indeque a Natura in pustulas sequestratur, includiturque usquequo in faniem effun-

effundatur, ac diffluat. Quod si probe succedat, convalescunt aegrotantes: sin autem, vel male ad externa eliminetur loca, vel retrocedat, Compositum omne vitiat, atque sollicitat, adeo ut vita aegrotantis periclitetur, vel concidat.

Omnia, quae sparsa in Orbe sunt universo, venena, intra uniuscuiusque corpus agere & produci posse, meliores Medici consentiunt omnes: etenim cum ex diversis, & innumerabilibus Principiis formati sumus, & coagmentati, & horum Principiorum actiones fiant a Spiritu, & a mutua, atque alterna ipsorum fluiditate, qua invicem seipsa pervadant, contemperent, & in aequilibrium asservent; videtis quod si a naturali statu ea dimoveantur, morbos parere; & si recedant magnopere, illam, quam dicimus venenatam, interficientemque induere debere naturam. Hanc doctrinam incorruptam edocuit omnibus Medicis Hippocrates, sic dicens in libro qui est de veteri Medicina „ Inest in ho-
 „ mine & amarum, & salsum, & dulce,
 „ & acidum, & acerbum, & fluidum,
 „ & alia infinita omnigenas facultates ha-
 „ bentia, copiamque & robur. Atque
 „ haec quidem iuxta ac inter se tempe-
 „ rata,

„ rata , neque conspicua sunt , neque ho-
 „ minem laedunt : ubi vero quid horum
 „ secretum fuerit , atque ipsum in seipso
 „ fuerit ; tunc & conspicuum est , & ho-
 „ minem laedit . „

In tantum itaque , secundum hanc Hip-
 pocratis sententiam , probabile est quod
 morbi exoriantur in partibus solidis , in
 quantum scilicet Principiis , & naturalibus
 Componentibus illarum plura similia , vel
 dissimilia corpuscula adiecta sint : quae
 usquequo multitudine , vel potestate pro-
 ximiora superaverint ; & superata sint in-
 vicem , & perstiterint talia qualia , nullam
 inferant noxam , etiamsi partibus fuerint
 dissimilia ; uti materia Variolarum , quae
 taliter firmata & disposita , non nocere pos-
 se per aliquod tempus , experientia decla-
 ratur : etenim nec quae Lentiginum mate-
 ria , nec quae alia diversae speciei stigmata
 efficit , morbos procreare solita est ut plu-
 rimum ; nocere tamen utique , quando alia
 Corpuscula noviter advenerint , & superac-
 creverint , & quae iam erant exsuperantia
 facta ; partium ceteris Principiis immiscue-
 rint sese , motumque conceperint extra-
 neum , quem refraenare potis ipse non sit
 Spiritus . Et probabile similiter videtur ,
 quod

quod ex Liquidorum vitio exoriantur morbi: si quaedam Principia, vel Componentia, vel alia cuiusvis generis admixta, quae fluiditatem habere debebant, concreta fiant, & persistant; ita ut ea neque compescere, neque frangere ipse valeat Spiritus. Cum vero quae concrefcunt ex Principiis, & ex Componentibus, vel ex his, quae admixta ipsis sunt, concrefcere debeant, & copulari ob aliquam immodicam iacturam Spiritus, qui amiffa propria, & naturali fua vi, nequeat illa Corpuscula in debita fluiditate continere: five facta haec fuerit iactura, ob auctam infenfibilem tranfpirationem; quare quaedam ipsius parteva-
nuerit [five ob aliam caufam imminutus ipfe fractusque maneat Spiritus] hoc probabile mihi videtur, ex iactura Spiritus concretionem hanc Principiorum, & Componentium cuiusvis generis, ipsi tamen iacturae confentaneam, fieri debere: quapropter Spiritus iactura ex quacunque caufa, omnium morborum tam in Solidis, quam in Fluidis, & fenectutis quoque & mortis origo fit.

Et licet, per ea quae dicta funt, generatio, & exortus declaretur plurium morborum, qui absque febre funt; non vero ipsa febris effentia, quae tot adnectitur

morbis ; sciendum est , altum nimis febris esse mysterium : nec posse imbecillem hanc meam opinionem aliquo modo subsistere , absque eo quod declaretur , quomodo febris effectus erumpat ; & varii circuitus , comprehensiones , & circumscriptiones variae , & Corticis etiam Chinae , quo quaedam tolluntur febres , operatio declaretur , ut in meis nuper impressis Dissertationibus indicatum est . Quae omnia cum maiorem animi quietem , & otia requirant , non est huius loci referre : non enim modo febris essentiam , sed venenum Variolarum , & harum curationem inquirere placet , ac examinare . Quod , posito , reliquis , & innumerabilibus principiis nutritionis foetus adiectum fuisse , & praesertim solidis illius partibus infixum , statim ac per aliquam constitutionem aëris referti istiusmodi corpusculis accreverit adeo , ut quae insunt principia componentia virtute superaverit „ & ipsum in seipso fuerit ; tunc & „ conspicuum fit , & hominem laedit . „

Corpuscula igitur haec insigniter caustica , atque inurentia , similibus particulis , quibus abundet aër cum fuerint aucta , suisque facta iuris , ut nequaquam evinci , exaequari , & in quadam inactione a Spiritu ,

tu, & ceteris naturalibus Principiis possint contineri; ecce tibi quod veluti a multiplicato fermento, solidorum, & exinde humorum massa fermentatur, agitur, ebullit: & morbus fit bonae indolis, si corpuscula venenum constituentia parum a naturali statu recesserint; malique moris, e contrario, si venenum maximum susceperit incrementum, talemque indolem, quae minime possit a Natura superari.

Morbos plurimos, ac saevissimos ab aëre vitiato, & inquinato, & nonnullis infesto hominum temperamentis, fieri Ratio simul, ac ipsa demonstrat Experientia: etenim cum sint homines, quasi aëris pisces, qui non solis cibis, & potionibus; verum aëris ipsius beneficio alantur, & crescant; non ea tantum laedunt homines, quae per ceteras res nonnaturaes errata, fiunt; verum quae cum vitiato aëre inspirare coguntur, illis interdum officiunt maxime.

At cum actu aegrotantes, & qui aegrotare timent, non de morbis, neque de illorum essentia; veruntamen quibus auxiliantur praesidiis, scire exoptent, ut vel futuram tempestatem cavere, vel praesentem possint effugere: operae pretium est ea
innu-

innuere primum , quae superveniente , & iniecta epidemica hac constitutione procuranda sint ; praesertim cum talis morbus , non plurimos continuo invadat , sed lente extrinsecus adveniat : commoretur tamen ultra quam fatis videatur , & ad alios demigret.

Ea idcirco , quae ad comprimendam frangendamque illius ferocitatem veniunt , modo (quantum humanae industriae concessum) considerata haec sunt ; vel enim qui tali morbo debet corripui infans est , & lacte vescitur tantummodo : vel iam infantiae tempora excessit . Si lacte nutricis dumtaxat vitetur infans ; cavere debet mulier omnia nimis falsa , & aromatibus condita : sicut acria nimis , quae Ars , vel Natura suppeditat . Et ideo hoc praestandum ; non quia veneni vis imminuatur , debiliteturque : etenim ut observare potuistis in hac epidemica constitutione , etiam qui nihil in victus ratione deliquerunt , extremam perniciem passi sunt : verum quia ne morbo Variolarum , alter edacitatis morbus , & intemperantiae iungatur . Misereor ipse paupertatis , & mendicitatis quarundam feminarum , quae allia , & caepas , ceteraque agrestia edulia , & saepe incocta , ad vitam ,
tradu-

traducendam coguntur assumere : quae deinde cum in lac brevi tempore vertantur, & commutentur, exitiale infantibus praebent alimentum.

Scio sane plurimas mulieres, & quae sunt pauperrimae hoc nutrimento infantes educare assuetas : & scio quasdam, acerrimos fructus, & austeros, sicut & aromata quaedam irritantia, & pungentia ad vitae usum usurpare solitas. Nec ullo modo ideo accusanda Naturae benignitas est, sed laudanda semper, quod talia aromata, talesque fructus producat ad cibos graves, stomachoque difficiles digerendos : verum ipsae feminae arguendae vituperationeque reprehendendae sunt, quod maligna ingruente aliqua influentia, tali quo utuntur victu infantes perdant : vel etiam non ingruente, disturbent eorum corpora, & in illis data opera, convulsiones etiam, & terraemotus excitent. Si esset charitatis, & amoris sensus, deberent profecto, saltem tunc temporis temperare sese, & infantum saluti prospicere. At quantum in gignendo procacitatis, & industriae ; tantumdem magna ex parte in educando indiligentiae, socordiaeque invenitur.

Quid dicam modo de vini abusu, in
quo

quo sese moderari , non tamen prorsus ab eo abstinere deberent ? Etenim sapientes Antiquitatis Medici , qui vinum dixerunt esse sanguinem terrae ; neque nutricibus , neque pueris illius usum penitus interdixerunt : at summa moderatione , & quam-aquosissimum assumendum voluere . Et hac in re dicendum , quosdam extitisse , non re , & opere , verum rumore tantum Medicos , qui , quasi vim nominis abhorrentes , vinum quibuscunque nutricibus prohibuerunt , physicae rationis ignari , qua intelligitur vinum aqua multa perfusum , aqua sola potentius , & valentius ad nutriendum simul ac ad refrigerandum esse . Aquae siquidem soli non tanta vis inest pervadendi , & percurrendi minimos , & exilissimos canaliculos ; quare debita pernecitate ferantur Liquida ad partium omnium incrementum & alimentum : neque partibus ipsis tanta impertiri potest vis ; unde solitis functionibus peragendis , absque nova aliqua spirituosum liquoris affusione ipsae sufficiant .

Exstat in libro de Aëre , aquis , & locis , qua tales redarguuntur Medici huiusmodi Legislatoris nostri sententia , *Et sane censeo melius esse pueris vinum quam aquosissimum dare : minus enim venas adurit ,*
ac

ac reficcat . Et in libro de salubri Dieta ,
ait „ Pueri infantes diu sunt calida rigandi,
„ iisque vinum dilutum exhibendum , quod
„ prorsus tamen frigidum non sit , idque offe-
„ rendum , quod minime ventrem attollit, &
„ flatum creat . Atque haec facienda sunt , quo-
„ minus tentent convulsiones , ipsique crescant ,
„ & melioris coloris fiant .

Quomodo talis efficiatur per vinum ope-
ratio, declaratum est ab insigni viro Nicolao
Falcuccio Florentino ; cuius mors saeculo
XV. publica lamentatione deplorata civium
omnium consulto, maiori hac in Ecclesia iusta
ei persoluta fuere . Is in illo , qui est de siti
Tractatu, haec protulit : *Vinum, licet sit multae
lymphationis , non intendit humectare corpus,
sicut facit aqua , & est verum humiditate ma-
defactiva ; sed humiditate substantifica hume-
ctat plusquam aqua , & reapposit partem ero-
ridam deperditam .*

Quod si tali potu infantes praesertim
& pueruli tractandi sunt , annon etiam nu-
tricibus pauxillum vini indulgendum ; cum
plurima iidem abundant , quam continuo
per os eiiciunt , saliva ; cumque ipsorum ,
partes viscosis , & glutinosis humoribus op-
pleantur , & obruantur , qui exagitari , ac dis-
solvī per vividi lactis influentiam exposcunt ,

D

quo-

quominus convulsionibus , multisque aliis gravissimis morbis , ab humorum visciditate exortis , corripiantur , ut ab Hippocrate alio in loco praeceptum est ?

Ad vini interdictum fuere quibus placuit novam forsan adiungere & maiorem insaniam , prohibendo quoque in obsoniis salis usum nutricibus ; non alia profecto ratione , nisi vel quod revera sapientiae sale tales Medici orbat ; vel quod in illis prorsus evanuerit . Quis enim est qui nescire debeat , lac per talem victus rationem non satis infantes alere ; cum obsonia huiusmodi insipida a Natura ipsa respuantur : unde & nutricis vires collabefactari atque infirmari debeant ; neque sciat , sale rebus pro anima datum : quare fructus omnes suo praecipuo sale Natura conspergit : & coquendas res sale condire necesse est , ad spiritum rei coquendae retinendum , ne per effervescentiam dissipetur , & avolet ?

Priscis illis Anachoretis herbis vesci solitis ad comprimendam & refraenandam membrorum legem semper legi mentis repugnantem ; non tantum minime sale , fuisse vetitum , constat ; verum *salem interdiceret* ad denotandam feritatem , & quamdam contra homines agrestem immanitatem

tem a Latinis antiquo proverbio usurpatum.

Verum enimvero non liceat mihi hoc in loco insectari foedissimam quorundam Medicorum assentationem, qua divitibus ad usque vitae extremum blandiri volunt ad turpem lucrum aucupandum: nihili existimantes, si qui crescant pueri, tali educati ratione, debiles ac morbosi victuri sint: sique nutrices, quae per paupertatem natorum suorum charitati renunciare usque coguntur; victu non humano, atque insalubri, & conclavibus inclusae in miserri-
mam servitutem redigantur; liceat tamen deplorare aequae miseram infantum illorum conditionem, qui acerbitate fructuum, aromatum, & vini nimio usu; vel qui nullo sale, nulloque vino confectum lac assumentes, morborum supervenientium impetu irruptioneque longe periclitantur.

Utrum talis morbus enormis sit omni studio effugiendus, an non, mihi non satis constat. Hoc certum, omnes qui primas excefferunt aetates, a tali adhuc immunes vectigali Naturae, de nimis anxia sollicitudine parentum conqueri, conversationes hominum habere suspectas: timore, ac paviditate compelli; vitaeque usura semper fatigari. Quod si talem morbum

passi fuissent; iam Glorïae Aeternae bonis, vel saltem Naturae, ac Fortunae melius potuissent perfrui.

Morbo idcirco gravissimo, omnesque per aetates pertimescendo nullam aliam, Dieta, magis salutarem praestandam esse provisionem arbitror; qua scilicet grassante Epidemia instituatür victus boni nutrimenti, taliaque sint esculenta, & quae per potionem ingeruntur. Vitari debet caseus, & viscosa pulmenta, sicut & aromata, & quae acida, & quae acria, & pungentia omnia: fructus, & praesertim plurima scatentes aciditate interdiciendi; sicut & dulcia ad vitae luxum, & pompam comparata. Iuscula & carnes concedendae: sicut & ova, quae, juxta Hippocratis doctrinam, lactis naturam redolent. Modico vini usui aliquid dandum licentiae. Herbae, quae sint aceto conspersae videntur permittendae. Victu denique hominibus conveniente, & quantum fieri potest simili, tractandi sunt ante invasionem, & invasionis tempore, ut morbi iniuriae arceantur.

Quae est autem in nonnullis Auctoribus hodie tanta perversitas, ut tot iam inventis alimoniis, aqua, & herbis, & fructibus; victu scilicet cicurum, vel insectorum, vel agrestium animalium proprio;
mi-

miseri quidam aegrotantes insolente praecepto victitari debeant, & velint! Exercitia talia sint, quae minime sudores provocent: sique tempora anni debitam non tribuant aëri humiditatem, cubicula irrigentur frequenter, quo aër inspiretur humidior. Si enim venenum quid causticum, & inurens est; quae contrariis polent qualitatibus utilitatem non exiguam conferre debent. Sique aliquando in pluviarum multitudine debilitari morbum, & comminui, demonstrat Experientia; qui aër efficitur arte humidior ad veneni vires infringendas conferre debet.

A victus ratione ad castigandas vel praeveniendas Variolarum iniurias, cum iam quaesita ea sint, quae huic morbo; alias superbo, & indomabili; per dietam aptari possint praesidia, restat ut etiam aliquius speciei lac, & praesertim bubulum, per se solum, vel aliis admixtum eduliis, dietae huic coniungatur, & quantum stomacho ipsi sufficiet: quod si lac respuatur, illius vice tantillum butyri per dies offerendum. At si & hoc difficile factu sit, quae ex feminibus parantur emulsiones exhiberi debent: omnia tamen iuxta corporum constitutiones fiant; non enim eadem
de-

decora quibuscunque temperamentis hominum : quaedam siquidem sunt, quae quarundam rerum acceptione gaudent ; & quaedam, quae simili pariter acceptione laeduntur.

Prima hac mea Dissertatione ad calcem perducta ; non dubito aliquem satis emunctae naris iam dicta irrifurum . Verum quid contra divini Spiritus eloquium apponi potest , iubentis ante languorem adhibendam Medicinam ? & quod consilium dari potest utilius ad custodiendos praesertim, servandosque infantes, quos lac nutricis morbo iam correptos male nutrit, partim quod per Febrem, & auctam caliditatem ace scat , corrumpatur, adeoque malum & ineptum praebeat alimentum : partim quod per Febrem incre scat saepe fitis ? quamobrem ad illam restringendam maiori copia lac fugere coacti, impotentes ad illud digerendum fiant, malaque induatur ipsum qualitate : ex qua , qui pereunt, & si lacte sint victitati solo, tamen extinctorum carbonum , & prunarum speciem referunt.

Haec habui quae innuerem facienda maxime anteaquam tam perniciosus morbus invadat cuiuscunque aetatis homines ; eaque omnia tempore sanitatis omnibus in
prom-

promptu , obviaque . Cum vero iam irrue-
rit morbus , imparatosque occupaverit , Na-
turae potius benignitas , Roburque implo-
randum , quam Artis , & Scientiae praefi-
dium : & maxime quod , ut audivistis ,
quaedam sint corpora , quibus tunc mederi
non possit , & quaedam quae mederi re-
spuant , eaque sint praesertim infantium , &
adolescentium , de quibus ait perbelle Cice-
ro , facilius in morbos incidunt adolescen-
tes ; gravius aegrotant , tristius curantur .

Vobis haec a me relata sint ad quam-
dam Variolarum generalem informatio-
nem , & quasi in exordium , ac veluti se-
minarium earum rerum , quae dicendae mox
veniunt : ita ut singillatim quae probabiliter
sit materia , & quae definitio Variolarum ;
quae historia , & causae , quae curatio
per sanguinis missionem , quae per ambien-
tem aërem , quae per potum , quae per vi-
ctum , quae per Pharmaciam , & Chirur-
giam ; quae denique ex his illa sit Medici
providentia qua iuvare possit , quando Va-
riolae praecipiti furore cuncta hominis di-
sturbaverint , & effraenatius invaserint , ma-
gna profecto voluntate ad optima vestra
studia dirigenda , in sequentibus vobis
aperiam .

DISSERTATIO

S E C U N D A

DE MATERIA, ET DEFINITIONE

VARIOLARUM.

DISSERTATIO

SECUNDA.

Quod dixi in superiore Dissertatione ad praecavendam, praesertim VARIOLARUM rabiem; rabies ipsa talis Epidemicae constitutionis, quae interdum per regiones, diu multumque grassatur; ad dicendum denuo properare urget, impellitque: partim quod vocem attollere ipsa cogit pernicies nationum, & gentium: partim quod per huius morbi curationem nulla consistit iam recepta methodus: quare ad miseriam, qua tot vexantur, perturbantur, evertuntur re-

giae aequaliter & plebeiae familiae ; altera maxima accedat calamitas ; non tantum ullam in tam infesto, & praecipiti malo sanctam adhuc esse medendi legem ; verum, etiam Medicos contra seipsos divisos de varia, & dispari curatione certare, & calumniari invicem . Sunt siquidem dissimiles adeo circa curationem Variolarum, ipsarumque tractandarum rationem quorundam opiniones, ut quid praestari debeat tali morbo laborantibus per omnium ordinum homines ignoretur, aut saltem haesitatione, vel timore exequatur . Quod profecto, neque contemptum Artis, neque admirationem hominibus sano iudicio praeditis excitare deberet : multae siquidem, ac propemodum infinitae sunt Naturae operationes, & rerum essentiae abditae prorsus, & obvolutae caligine ignorantiae, quas revelare humanae menti nequaquam possibile est . Cum itaque in rerum universitate, & praesertim in humani corporis morbis paucula admodum detecta sint, plurima veritate lateant in obscuro ; eo quod difficile factum sit Veritatis faciem revelare ; ego nihil faciam amplius, quam inquisitionem rei procurare ; labore certe ipso, nunquam tamen praemio contentus . Quae iam leviter attigi,

vobis tradita fuere ad quamdam generalem informationem morbi, & custodiam: modo vestrum animos, mentesque revocare placet ad eiusdem magis praecipuam notitiam, ut inde rationi congruentem medellam vestris aegrotantibus adhibeatis. Et hoc melius me quidem facturum sum arbitrat; si quem paulo ante proposui dicendi ordinem, hodie servarem: revocando videlicet ad examen hac Dissertatione secunda materiam Variolarum, earumque definitionem. Quae hunc finem respicere mihi videntur, protestor nullo audere me proferre magisterio: verum edicere, ut quid ipse muneri serviens tantula ratione mea excogitaverim, intelligatis. Quocirca si aliquid haurire posse speratis, quod vestram soletur discendi cupiditatem; anteceptam animis memoriaeque infixam nobilem illam per vos iubeo teneri sententiam: nullius in odium tuendum dictum: nullius standum opinioni: nullius nomini, & famae, & auctoritati deserviendum: verumtamen, ut Sapientissimus dixit Plato, *parendum dictis, & eorumque tradita praecepta servanda*, quoadusque in terris appareat sacratior aliquis, qui fontem omnibus veritatis aperiat, quem denique sequantur omnes.

Ma-

Materia Variolarum in corpore humano, si placeat adherere consilio antiquorum peraeque ac recentiorum ; reponenda est in fordibus materni sanguinis, quo alitur foetus in utero, minime per consuetas evacuationes expurgati : etenim qui priscis praesertim temporibus Medicinam cum laude, & existimatione fecerunt, arbitrati sunt talem materiam acquisitam a foetu, & in ipsa accretione suis fuisse adiectam partibus, sequestratam tamen, tanquam superfluan iuxta cutem, & longe a nobilioribus membris : & dixerunt istam materiam necessario reperiri in omni foetu : quia embryo non sit nutritus sanguine tam laudabili, ut non aliqua ex parte ipsum inficere non sit aptus : & ideo nullum esse a tali immunem morbo, qui suam traducens originem ab ipso embryonis alimento quasi naturalis, & insitus, & ipsi naturae coniunctus, nullum a tali immunem aegritudinis lege relinquit : & addiderunt insuper, quod quantum alimentum illud fuerit immundius, & excrementis abundantius ; tanto Variolarum materia copiosior, & ad inficiendum sit aptior : quare feminae, quae in menstruorum tempore concipiunt, vel paulo antequam menstrua compareant, Variolarum tunc temporis materia
fiat

fiat copiosior, & maiori congeratur quantitate, eaque dum foetus adhuc in utero sit non laedat, quia paulatim accumuletur, & huic infecto alimento ipse foetus assuescat; unde ab illius malitia per id temporis haud laedatur, quia sint eius membra virtute ad expellendum debilia; itaut Natura imbecillis, nec ipsam conetur expellere: neque Materia valeat ad expellendum irritare Naturam. Post exitum vero foetus ab utero, cum materia Variolarum per non sanum alimonium vel nutricis, vel cuiusvis alteriusmodi, vel per alimentum vitiatum aëris accreverint, en quod laceffita Natura a tali multiplicata materia commovetur, ac agitur, & in exteriora depellit; ad corpus ex ea purgandum: & hanc dixerunt esse rationem quare corpora, in quibus tardius, vel ocyus ipsa augmentatur materia, ocyus, vel tardius talem patiantur aegritudinem.

Dubitarunt quoque veteres Medici num foetus in utero nutriretur ab illo sanguine non purgato: & licet fuerint qui crediderint ex tali sanguine ipsum sustentari, & augeri; nihilo tamen minus inter eos fuisse, qui minime tali crescere nutrimento foetum; quinimo eundem nullo modo vivere posse si huiusmodi nutricaretur impuro
sane

sanguine : sed tamen pura tantum, & integra illius parte ali debere dixerunt. Atqui cum nullus sit sanguis, quantumvis salubris, qui per impeditas purgationes, non plurimis inficiatur sordibus; ideo embryonem ab ipso aliquam suscipere, & pati debere infectionem asseruerunt, quae deinde mensium, & annorum successione manifestetur. Eoque magis per talem sententiam huius morbi necessitas exsurgit urgentissima, cum sciamus feminas sanguine menstruo non rite purgatas plurimis, & quasi venenatis scatere particulis, quae saepe difficiles, & longos pariunt morbos. Quapropter cum alimentum foetus necessario talibus abundet impuritatibus: neque his per insensibilem transpirationem sufficienter purgetur (feminis siquidem transpirationis beneficio aliqua ex parte fraudato alterum supplet menstruarum purgationum) videtis quam rationalis illa fuerit ab antiquis Medicis assignata, & definita materia Variolarum.

Hae sunt antiquorum de materia huius veneni opiniones; quibus novam aliam vel astringere, vel in medium afferre verisimiliorem, temerarium forsan erit: cum, praesertim experientia clarum fiat, venena quaedam (ut illud est canis rabidi) per dies,

dies , & menses , & usque annos delitescere absque eo , quod nulla alia contagione , corruptioneque contaminentur infecti : quapropter hoc Variolarum ad cutim praecipue sequestratum consistere & ipsum possit absque corporis iam affecti per annos iactura . Rationibus hisce adducti Medicorum recentiores antiquorum sententiae subscripsere , & forsan inter hos , qui supra caeteros fama , & nomine inclaruerunt .

Mirum sane quod in re tam grandi , & Naturae mysteriis undequaque refertissima , a veterum placitis , & maxime Arabum Medicorum , plures ex nuperis non recesserint : cum praesertim antiquus Scriptor Cicero talia de antiquis Scriptoribus , & ipse dixerit : *Errabat multis in rebus antiquitas , quam vel usu iam , vel doctrina , vel vetustate immutatam videmus .*

Profecto quidem in materia statuenda Variolarum si non recedere prorsus debuerant ab antiquorum sententia , circumspeditione tamen erat examinandum , magisque accurata consideratione forsan intendendum , an iam dicta materia eadem sit atque ea , quae Morbillorum : & an quod facit Variolas sit tantum ipse infectus sanguis : & quod Morbillos , sit eiusdem tantum in-

F

fectum

fectum ferum. Hoc certum dispares hos & esse, & dici debere morbos, eorumque dissimilitudines ex differentibus causis esse factas: & maxime si cuiuscumque attendamus modum exortus, & dissimilem invadendi modum, atque erumpendi: ita ut uniuscuiusque differentissima illa sit, & dici debeat materia, in qua differentissima nidulatur morbi natura, & essentia.

Talibus permotus rationibus, excogitare ipse coepi an sanguis non repurgatus, quo fuit foetus auctus, & altus, dici debeat materia Variolarum: an potius materia duntaxat Morbillorum; utpote qui in colore, & in rubore propius ad sanguinis essentiam accedant, & in tam celeri erumpendi modo: alia namque, ex iam dictis, statuenda mihi videtur illa res, quae Morbillos creat, & alia, quae Variolas: quare necessarium sit aliquam uniuscuiusque praecipuam, dissimilem, & individuum assignare, ac perscrutari materiam: & si ad impurum illum sanguinem contaminatumque, quo crescit foetus, & alitur in matris utero, materia efficiens Morbillos referri debeat; ad quam nam aliam alter tam distans Variolarum, tam indispensabilis, & fere necessarius, uti qui Morbillorum, referendus esse videatur.

Quod

Quod profecto examen, & quam inquisitionem cum Scriptorum plurimi praetermiserint, rei forsan difficultate perterriti; eo magis inquirendam arbitratus sum: quia in veritatis disquisitione, nisi plausum, veniam semper dicentis verba promerentur.

Ne tamen suspensio haereatis animo, neve ipsa dilatione praeveniat fastidium novae referendae opinionis; arbitratus sum materiam Variolarum illud ipsum esse accrescentis foetus nutrimentum, quod ab ipso foetu per venas lacteas assumitur, & solidis praesertim (uti proprietas est vasorum lymphaticorum, cuius generis, & ipsae venae lacteae sunt) eiusdem foetus partibus apponitur, & assimilatur. Certum siquidem, iam visum Anatomicis venas lacteas omnia perreptare intestina, omni-que ipsas repleri substantia, vel exsugere, quod in alimentum corporis cedere possibile sit. Quare docuerunt iidem elapsi seculi Anatomici, venas easdem per intestina tenuia disseminari plurimas; per crassa vero iam exsucta imminutaque alimonii essentia pauciores: easque reddito chylo ad sanguinis formam induendam aptiorem in receptaculum Pecquetianum exonerare sese.

Verum cum sit itaque, vel ad verita-

tem hoc accedat propius, venas scilicet lacteas factas esse, sparsas, disseminatasque per Intestina ad exsugendum, atque exhauriendum indefinenter quicquid corpori concedi possit in alimentum; videtis in accrescente foetu assumere ipsas debere multum ex eo, quod intra intestina ipsa continetur, asservaturque. Hoc vero quod inibi asservatur per omne tempus, quo foetus intra tunicam amnios natans libare ferum illud incipit; quod est dum efformatus est totus usque ad exitum ab utero; cum caloris ope diuturnaue mora necessario accescat, & magis magisque exsicceetur in dies; videtis quoque, si mentis oculos advertatis ad motum illum contractorium, sive dicatis peristalticum, & circumpressorium; ipsis lacteis venis per omne tempus, quo foetus intra illam tunicam commoratur, & lambit, suppeditari debere ob diuturnam moram intra intestina factam, succum essentiae feri iam corrupti similem, acidum scilicet, acrem, falsumque: ita ut nihil aliud efficere lacteae venae possint, praefertim adulto foetu; quam ipsam, ut ita dicam, exsiccare siccitatem. Quod ita esse ipsa demonstrant excrementa foetus statim ac ex utero matris erumpit: dum quod ille excernit, picci-

nigrae, compactae, & exsustae simillimum est.

Huic opinioni, ex inquinamento a contentis faecibus intra intestina facto derivare Variolas; ratio forsan alia non vana suffragatur, qua magis magisque haec mea confirmatur, & roboratur. Si libeat enim animum advertere, oculosque ad illam excretionem faecum, quae fit ab infante post assumptionem lactis: & ad alteram illam excretionem, quae ab ipso nuper nato consequitur; videre licet, quod excretio faecum infantis nullam habet similitudinem cum excretionem illa, quae ab eo fit non adhuc sugente lac: excretio siquidem sugentis lac est materiei tenuis, & subflavae, & praeterfluentis: verum quae fit a statim nato, & non adhuc lac sugente, compacta est, & viscosa, & nigra, & valde tenax: quapropter inferri iure merito debeat, quod si foetus lambens in utero serum; alimentum scilicet respectu lactis subtilius, & tenuius; faeces reddit nihilominus compactiores, nigriores, & viscidiores; non aliam ob causam fieri, nisi quia lacteae venae, diuturna mora faecum, omnem exfluxere substantiam subtiliorem, illasque taliter exsiccare, ut nigrae picis induerent similitudinem: quare quod exfluxere alimonium, & dein-

deinde apposuerunt partibus foetus , corruptionem illam necessario exustarum faecum sapere debeat , & redolere.

Sicuti autem conveniens fuit Creatorem Sapientissimum , talem nutritionis disposuisse modum , & retentionis faecum intra Intestina foetus , ne ipsarum excretionem in alia loca , illa devastaretur , & corrumpere compages partium , quibus concluditur : ita fuit aequè conveniens , ut quod impurum alimentum praegnationis tempore partibus communicaretur , a partibus aliquando eliminaretur , & protruderetur.

Ad haec quaedam alia insuper addenda est ratio , ob quam nisi evincatur , existimare saltem probabiliter liceat huiuscemodi esse Variolarum materiam : etenim cum duo debeant stabiliri tempora gestationis foetus in utero , & per consequens eius duae nutritionis viae : alterum videlicet in quo per sanguinem matris tantum accrescat , & omnes partes perficiantur nutranturque : alterum , in quo cum iam sit efformatus totus , novum nutrimentum assumat , ipsique grandiusculo facto convenientius : & hoc est serum illud intra tunicam , a qua involvitur , contentum ; quod etiam ab Hippocrate in eo libro , quem de Principiis inscri-

scribunt, sic declaratum est. *Puer in utero comprimens labra ex utero matris sugit, & tum alimentum, tum spiritum cordi intro trahit.* Et statim: *Si vero quis interroget quomodo hoc quis sciat, quod puer in utero trahit, & sugit; illi sic respondendum est.* Pueri nascuntur *stercus in intestinis habentes; & ubi nati fuerint celerrime ventres tum homines, tum pecora exonerant.* Atqui non haberent *stercus, nisi in utero suxissent, imo neque mammas, statim ut natum est, sugere nosset, si non in utero suxisset.* Videtis duas iure ac merito supponi, & constitui debere vias nutritionis foetus, & accretionis; quarum prima cum ex sanguine nutriente, & aluente partes omnes tantum fiat; certum est quod si sanguis maternus impurus fuerit, impuritatem illam partibus quoque foetus communicaturum; & haec forsan erit illa impuritas, a qua per Morbillos vindicat se, absolvitque Natura. Cessare tamen haec mala nutritio ex parte materni sanguinis deberet dum altera via nutritur foetus; quando scilicet libare incipit iam dictum serum; non quod penitus deficiat tunc temporis prima illa nutritio, quae a sanguine materno operabatur; veruntamen longe imminui eandem dicendum, nihilque forsan

forſan aliud ſuppeditari a ſanguine, quam illius ſtillicidium in ſtomacho foetus, quare libato ſero nutritionis, & alimonii tribuat poteſtatem : & quamvis dici poſſet vitium materni impuri ſanguinis tali quoque pacto communicari debere ; cum ſerum illud a ſanguine promanet, unde venenum illud obfirmatum in materno impurgato ſanguine debeat ſero lambendo participari ; nihilo tamen minus enervari prorſus in ſtomacho foetus tale venenum exiſtimabunt, quibus in pretio eſt illa Experientia noſtri Franciſci Redi, qua veneni Viperarum ingeſti ipſa vis, alias horribilis, deleri penitus, & extingui per vim aliam, virtutemque naturae, ſtomacho inſitam, declaratur. Quapropter cum Naturae ipſius providentia, & benignitas incredibilis hac in re miraculo ſimilis appareat ; vigere eandem ſimiliter in tali opera digeſtionis ſeri, licet vitiati in ſtomacho foetus, dicendum videtur.

Separari in ſtomacho per glandulas in omnem ſuperficiem internae ipſius tunicae confertim inſtratas humorem ſalivae ſimilem, iam declaratum eſt ; qui humor per praeciſam glandularum conformationem illius Principii virtutem retinere arbitror, per quam animal exorditum eſt. Etenim, etſi
cre-

crediderint quidam admirabiles illas nervorum propagines undique in stomachum dispersas, tribuere & ipsas posse aliquid liquidi illius, quod in nervis contentum est, quodque immixtum cum eo, quod ab arteriis separatur, primum coctionis opus peragat: iis tamen nervis referendam potissimum censeo vim praecipue contractivam, quae tanta est, ut adiecta proprio stomachi acido animalia ossifraga durissimum, & coctioni obsistentem cibum in fluidam brevi convertant substantiam: & censeo talem succum dumtaxat ab arteriis destillare; utpote qui existimem contineri tantummodo intra arterias elementum illud, per quod animalis stamina exordita sunt, quodque faciat, ut omnes operationes eiusdem animalis peragantur: & hoc si velitis appellare primum agens, recte dicetis; fuit enim, & est ex quo cuncta in motum aguntur, & actus suos explicant: & si placeat dicere principium, non errabitis; fuit enim, & est, eius in quo est, causa, origo, & primordium: & si arrideat dicere naturam, optime dicetis; fuit enim, & est, a quo ea, quae animalis sunt, nata omnia: ipsumque abire arbitror, & asservari in sanguine posteaquam quascunque animalis partes perfecerit. & censeo in corde restaurari

continenter per omne vitae tempus, ita ut stomachus hoc principium ab arteriis sibi affusum, participatumque, impartiatur cibo; qui deinde, ope iam dictae contractivae virtutis nervorum, praecipuam coctionem suscipiat. Haec vero res, quam Naturam dico, seu animalis principium; ut ubicunque flueret, reflueretque; in sanguine iam efformatis partibus abire, & disseminari conveniens fuisse apparet: sicuti & hoc ipsum principium in stomacho per arterias a sanguine destillari, & inde in universo animali, quod animalis vitae est, quodcunque opus efficere.

Hanc opinionem veritatis aliquid retinere liquet, si considerare placeat, arterias in eum finem factas, ut per ipsas humores, cuiuscunque speciei partes singulas corporis, non solum pervadere, sed intimius quoque penetrare possent, & permanare. Quod si tali sanguinis fluxu, & circuitu partes singulae totius corporis alluantur; intimae quoque stomachi glandulae tale beneficium sentire debent, unde spirituosior pars sanguinis per exilissimos glandularum canaliculos insinuaretur, indeque coctionis maxime tempore, quo omnes stomachi distenduntur partes, fecerneretur facilius ad cibi macerationem. Magna siquidem velo-
cita-

citare traducto ad glandulas stomachi per arterias sanguine, non tantum qui humor est separabilis illic separari debet, verum etiam illius principii retinere vim, seu naturam, quae per omnes partes sanguinis manat, & funditur. Et haec est illa ipsa Naturae tanta facultas, quae alicuius veneni aliquando praecisas ipsas vires validissimas, quadam praecipua partium eiusdem veneni conformatione insitas, deformare penitus valeat: non valeat tamen obviare sese infectioni exurgenti ab impuro exsucto a lacteis venis alimento; eo quia, cum aliqua ex sui parte sit necessario dissimile, & inconueniens naturali, debitoque; tamen ex necessitate apponitur & insinuatur: quod insuper cum neque transpirationis lege amandari a Natura possit; infigitur, & magis magisque ipsa mora sequestratur in partibus.

Quod vero huiusmodi fuerit alimentum, Variolarum ipse declarat morbus, qui profecto per hanc sententiam mitis esse debet, si mater convenientibus vescatur escis illo tempore, quo gerit utero foetum: si vero acribus, & absurdis, & nimis multis; tunc fieri debet, ut Variolae multae, malaeque qualitatis erumpant; morbusque

fit vel prorsus lethalis , vel faciem excarnificent , & effodiant , materiamque producant faniosam , & foetidam , redolentemque interdum illas ipsas faeces , quas foetus statim ac natus evacuare solitus est .

Absit cuicunque dolere , & conqueri Creatorem sanctissimum , sapientissimum , providentissimumque tali etiam modo accretionem ordinasse foetus in utero : vituperandum tamen matres quasdam infectis , & austeris cibis vesci solitas ; eo magis contribuere , & cooperari vitiositati alimentariae foetuum : unde posthac nati , vel a Variolis combusti , vel tali a matribus ipsis quaesito philtro consumantur .

Nec illa quoque obstat obiectio , nobiliora viscera , aequae ac externam cutem , ex male appposito alimento ruinam percipere debere : nam praeterquamquod a dissectione cadaverum innotuerit hoc factum aliquando fuisse ; necessitas tamen operis erat , quod forsan prope glandulas , praesertim cutis , & loca ad expurgandum tale vitiatum , & corruptum alimentum commodiora ; ratione conformationis partium , & ratione figurae , & qualitatis materie , ipsum Variolarum constitutum a praesentiente natura segregaretur , vel illis proxime infigeretur .

DE-

DEFINITIO VARIOLARUM , quae ex tali examine debet consequi, huiusmodi proponenda est. Quod scilicet sint alimentum indecens humani foetus, cui accedente tum inde externa simili per aërem serpente illuvie; a natura per fermentationem, & ebullitionem dissolvitur a partibus, & sequatur in pustulas.

Nomine alimenti id omne debet intelligi, quod particulis quibuscunque corporis admovetur: quare fit Naturae ipsius subsidium ad illas sustentandas, & restaurandas. Huius duae videntur esse species, quarum altera dici debeat alimentum decens, vel alimentum indecens altera. Alimentum decens fit & conveniens, quando principiis, & componentibus rerum fit appositio similis, vel fere similis aliarum rerum: indecens vero, & inconveniens, quando talis fiat novarum particularum ad principia appulsio, quae non omnem habeant cum prioribus, & naturalibus similitudinem: & quae pariter, etsi prorsus inutiles, vel nocentes, infigantur tamen ipsis, & adiungantur, eo quod aliquam habuerint iam cum eisdem proportionem, uti est materia Variolarum: vel quae fit nec utilis, nec nocens, & infigatur similiter; uti sunt lentigines quaedam-

damque diversae materiae, quae infixae cutem externam, & forsan internas quoque corporis partes absque noxa, & laesione diverso inficiunt modo.

Vtinam, Auditores, fieri posset, ut sicuti corporis oculis tam in hominibus, quam in animalibus ceteris, & plantis accretionem videmus; ita mentis oculis introspiceremus, quomodo talis fiat a Natura partium novarum appositio, & veterum restauratio.

Neminem latere arbitror, cunctas res creatas a sapientissimo artifice Deo, vel assiduo ferri motu, vel intra seipsas motum pati: eapropter affirmarunt rebus omnibus quietem integram fuisse denegatam, nihilque ex solidissimis metallis usque, & lapidibus magis compactis extare, in quibus tractu temporis aliqua nova non appareat inclinationis, & conversionis facies: & sive hoc fiat per ipsammet rerum intrinsecam agitationem; quare particularum componentium transmutatio quaedam exurgat: sive per materiam illam tenuissimam, & velocissimam aetheream, quae omnium rerum porositates pervadens, substantias ipsas commovet, atque exagitat; sive alia quaecunque illa sit motus lex, qua inanimata

mata ipsa omnia continue moventur, & conteruntur; certa infertur haec ratio, quod si inanimata ipsa (pace dixerim illorum Philosophorum, qui animam rebus quibuscunque tribuerunt) detrimenta temporis sentiunt, & intrinseca collisione disturbantur, extrinsecoque indefinente pulsu demoliuntur; multo magis animalia, & homines experiri debent miseram hanc necessitatem, ob quam, etiam absque ulla extrinsecus adveniente causa, verum ex sola ipsa actione invicem, & passione principiorum, & componentium, deficere minutatim debent, & interire.

Vt tamen ineluibile patrato scelere mortis illa explicata fuit lex, & nihilominus Creatoris infinita charitate tempus assignatum, & praesignificatum, in quo vitam traducere possent homines, si nulla ab iis fuisset iniuria illata Naturae; ita ab ipso vitae exordio ad usque terminum, parata fuere alimoniorum subsidia, quibus ea, quae quotidie deperderentur, quotidie repararentur.

Verum enimvero quo modo hoc fiat, praesertim in homine, arduum est investigare. Fuere siquidem inter Philosophos veteres (ut rem a sua origine repetam)

petam) qui minime intelligentes quomodo in huiusmodi victu , aquae scilicet , & panis, alimentum inesset conveniens capillo, venae, arteriae, nervo, ossibus , & partibus ceteris quibuscunque , dixere , inesse quidem in hoc alimento particulas convenientes , & unde talis fieret accretio partium : veruntamen mente videri sola, sensumque omnem refugere. Huius sententiae auctor, vel magister ille fuit Anaxagoras, qui multo ante Aristotelis tempora floruit , quique in Physicis speculationibus fuit excellens, & Euripidis, & Periclis, & Socratis praeceptor.

Particulas illas minimas , rerum omnium prima componentia , *primigenias* appellavit Plato. Aristoteles vero illas dixit *similares* ; hac eadem usus appellatione, ut & Anaxagoras , qui non intelligens, quanam ratione fiant , quae per alimenti assumptionem procedunt, & quanam ratione iam facta disperdantur ; unam rerum omnium Mentem, & effectricem Causam, a qua cuncta dirigerentur, & ordinarentur , posuit : quare Plutarchus Philosophus nobilis, viri illius hanc opinionem referens, tali, solidaque ornat laude, dicens : *Hic approbandus est, qui materiae artificem adiunxerit.*

Ga-

Galenus, qui Plutarchi vita exacta vixit; iam dictis alia addendo, & alia excerptendo ab antiquioribus sapientibus, ac veluti propria depromendo; virtutem verbi, & significationem vocis huius *similaris* Lib. 1. Methodi declaravit sic dicens: *Deus est illa sicut in hominibus natura; prout sentit Homerus: quae similia similibus adducendo, divinas eo pacto suas virtutes ostendit.*

Ingenia recentiorum Philosophorum, tanto licet seculorum fluxu, & intervallo, minime suffecisse ad constituenda, & demonstranda Principia rerum, & componentia; quamvis accesserint insequentium temporum tot, tantaeque excogitatae suppetiae: ita ut haec ipsa Principia, uti Anaxagorae temporibus, ignota adhuc sint; confessus est Gassendus, vir profecto ingenuus, & eruditus, & Philosophus, in Cap. secundo, qui est circa temperiem, & valetudinem animalium, ita loquens: *quod subolfacere quidem liceat praeter ista corpulentiora, atque crassiora elementa, esse longe incorporatiora, subtilioraque alia, quae sensum omnem fugiant; at praesumere nihilominus, gloriarique non liceat, posse ex illorum supposita extantia, aut percipi, aut declarari,*
H quis-

quisnam sit mixtionis temperationisque ipsorum cum ceteris modus ; aut qui facta ex ipsis temperies sit facultatum proprietatumque consequentium origo, & radix . . . videri nos non aliam ob causam Naturae arcana, seu naturas rerum, germanasque causas tot effectuum, proprietatum, facultatumque admirabilium ignorare, quam quia sensibus destituimur, quibus praeceuntibus intellectus, sua acutie, principia huiusmodi deprehendat, assequatur, perlustret, inspiciat. Quos profecto rerum effectus, quas actiones, quas proprietates demurramur, corporeae conditionis sunt ; quare & principia habent corporea, quae si possemus detegere, tum naturae fores paterent, ac omnia illius arcana plane prorsumque perspiccerentur.

Principiorum itaque, & componentium in rebus omnibus, & praesertim in corpore humano cum nesciamus essentiam praecisam, ac individuum ; eorundem quoque nescire debemus successivam illam reparationem ; qua languentibus, & deficientibus primis, nova semper administrat, apponit, substituitque Natura : quare partium exsurgat alimentum, & fiat. Cum tamen hoc evenire certum sit, incertus vero huiusce rei modus, ordo, ac ratio ;

eo magis convenit ingenii vires intendere ad aliquam inquisitionem veritatis persequendam : quod profecto nullo meliori consilio, quam rationabili ipsa coniectura potest effici.

Est autem coniectura rei latentis indicium, & id, quod quis per rationes, & tempora, & signa, & huiuscemodi coniecit; idest cogitat, & colligit. Rationes vero, quibus per iam dictam coniecturam tam grande Naturae opus possit in animante perfici, non aliae mihi esse videntur, quam Principia ipsa, & componentia, quibus, uti superius iam dictum, indita sit ab eadem Natura magnetica quaedam facultas, ob quam noviter quae ingesta, similibus iam pridem existentibus copulantur, apponanturque.

Verumtamen cum sit haec non potior in Animali operatio; secundaria tamen, & quae alterae primaeque famuletur; adiungere convenit hisce Principiis agens quoddam primum, quod est proprius cuiuscunque creatae rei spiritus, qui animans incitantisque ipsa Principia, virtutem illis impartitur assimilandi sibi ipsis aequalem, germanamque materiam; ita ut quae indeficienter consumuntur, indeficienter itidem reficiantur.

Hunc spiritum (etsi sparsum in universo animali) confluere tamen in stomacho verisimile est, inibique destillare per glandulas, sive per extremitates vasorum, quibus undequaque vestitus, & circumseptus interior est stomachus; ita ut quod hic separatur, sit quaedam substantia tenuis, & spiritiosa, quae cibo primum immixta, sui faciat eum redolere, induereque naturam. Sunt etenim glandulae, quemadmodum primus declaravit Hippocrates; *rarae, & pingues, & neque carnes sunt reliquo corpori similes, neque aliud quid simile corpori; sed friabiles sunt, & venas multas habent: si vero disseces, sanguis largus erumpit specie albus, & velut pituita. Tangenti autem velut lanæ apparent: & si multa vi ipsas digitis compresseris, glandula humorem oleosum remittit, qui & ipse conteritur ut plurimum, ac disperit.* Illam autem substantiam spirituosam (ut quae dixerim existimare me iterum referam) unde cibus eiusdem modi indolem acquirit; adipiscitur stomachus a spiritu sanguinis ab arteriis illi effuso: quare cibus tali imbutus spiritu, cum deinde magis magisque perficiatur in aliis partibus ad illum integre coquendum destinatis; *instaurationi corporis fit aptus: & hac ratione manifeste*

festum fit quam sapienter idem Hippocrates dixerit: *principium corporis nullum esse ; sed omnia similiter principium, & omnia finis*. Tali siquidem natura spiritus arteriosi affectibus, chylum gignit similem habentem naturam; & ex chylo iam confecto novus reproducitur sanguis: a sanguine nervosus spiritus, ceteraque exoriuntur liquida; quae omnia primigeniam illam essentiam sapere debent, & continere. Veruntamen, nec liquida ipsa sola tali affici ingenio debent; sed & partes solidae omnes per appulsum praeterlabentis sanguinis eodem debent beneficio gaudere naturae, itaut, sicut edixit Hippocrates, circulo facto, vel ipsa circulatione, exordia nutritionis, & alimenti partes omnes assumant a stomacho, primamque illam stomachi affectionem referant: & ita fiat *Confluxio una, conspiratio una, consentientia omnia: etenim principium omnium unum est, & finis omnium unus, & idem finis est, atque principium*: eo quod ubi desinit, iterum redeat, & in se revertatur Natura. Videtis hic, Auditores, quam sapienter celeberrimus vir ille antiquitatis artificium rerum, & Architectum fuerit demiratus, de eo qui simili, parique ordine cuncta

con-

construxit sic dicens: *inchoata perduxit ad finem propere: rursusque a fine reflexit ad initium: e plantis enim fit fructus, tanquam e principio finis: & e fructu semen intra se denuo plantam continens, tanquam e fine principium.*

Quo nam vero modo partes corporis omnes oeconomiam illam, sive distributionem, sive appropinquationem alimenti percipiant, difficile est subolfacere; & praesertim quia non possit haec quocunque vitae tempore eadem ratione fieri, eademque mensura. In foetu enim [ne ab hoc longe diffuam argumento] cum duo debeant determinari tempora nutritionis; alterum scilicet, in quo minime valeat lambere contentam intra tunicam, qua ipse est involutus, humiditatem: unde fiat quod a materno tantum sanguine sustentetur, alaturque: & alterum, in quo potens sit ad ferum ipsum exsugendum; videtis quam difficile sit dividere, & partiri secundum diversum modum se nutriendi, diversum illud, quo alitur alimentum.

Ipse, ut vera fatear, cum opinionibus vel meis, vel aliorum assentiri hac in re debeam, eo quod oculis credere nequaquam possim; arbitror alimentum in utero

to foetui accommodari debere eodem prorsus modo, quo illi extra uterum, & iam crescente accommodatur. At quis est, qui non sciat a Sapientia divina edoctus, aquam, & panem vitae hominis esse initium? Cum vero infantiae tempora excesserit, fueritque factus puer, delectatur fructibus, & deinde in dies adolescens duriores exoptat victum, usquequo carnes, & ipsarum ius, quod earumdem habet rationem (& unde forsan a Latinis deducta est vis illius nominis) in sui alimentum assumat. Si itaque foetus deinceps accrescens exoptat nutrimentum accretioni conveniens, per quod partes leniter, ac sensim obduratae, sensim ac leniter adaugescant; videtis foetum sui initio aliquid tantum delibare a sanguine matris debere, & usquedum grandiusculus factus alimentum lambere incipiat, quod scilicet ipso iam nato lactis suctionis fuerit rudimentum.

Credibile tamen etsi fiat, talem foetus exordio modum nutritionis fuisse a Natura ordinatum; adhuc tamen ea obversatur menti obscuritas, atque caligo, ob quam difficile intelligitur quonam pacto fiat illi primo tempore, vel iam adulto, partium

nutritio, & conservatio: illaque viget semper Anaxagorae difficultas non intelligentis, qua nam ratione cibus assumptus, & vel ipsa sola aqua, & panis in alimentum omnium eius partium distribuatur; ita ut capillus particulis sibi congruis gaudeat: ossa particulas sibi ipsis conformes deligant: cerebrum, & spinalis medulla similes alliciant: eodemque ordine nervi, & venae, & cuiuscumque diversae corporis partes reliquae ex cibo tam simplici tanta particularum varietate denuo vestiantur, atque reficiantur. Quae omnia, etsi a praecipua materia, partibusque nutriendis conforme, & a vi efficacique illius spiritus, quo est foetus ornatus, fieri debere dicendum videatur; via tamen, & ratio, unde talis fiat per materiam, ac spiritum accretio invia, ut dixi, humanae menti prorsus est, omnique destituta ratione: & supra difficultatem Anaxagorae stat hoc antiquius, & semper venerabilius Ecclesiastici dictum, quo hominum circa quascumque res confringitur quaesita quaecumque, & conteritur sapientia. *Quomodo ignoras quae sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre praegnantis: sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.*

Cum

Cum autem Philosophus ille materiae artificem adiunxerit ; placet mihi eruditionis tantum, & studii gratia, tam grande mysterium adire ; non ut illud interius perscrutari audeam ; verum ut admiratione raptus, profitear libere ignorantiam meam, quam profecto superare non potero, nisi cum ex ineffabili, quam spero, bonitate, donetur supremum Opificem secure diligere ; & venerari ; & in lumine eius, cunctarum rerum patrem, & lumen ipsum aeternum intueri.

Fingo itaque (quia nec quid clarius, nec quid verisimilius curta supellex mentis meae mihi praestat : & quia, ut dixit Cicero, *cum mens nostra quidvis videatur cogitatione posse depingere*) quod cum per illa creationis exordia divinae vocis semine, rerum naturae omnium, suis inclusae feminibus, & seminatae diverso fuissent ordine ; quibuscunque rerum naturis praecisa fuisset inserta vis, qua ipsarum unaquaque in reparationem sui generis uberius assurgeret ; illamque vim fingo simul esse, & dici debere Naturam. Quantum vero tantula sit res illa, & causa, in quam, & ex qua tanta includitur, & excluditur vis ; ab exemplo minutulorum seminum procerri-

I
marum

marum arborum deducere quisque potest : id vero quod est in tantula, exilissimaque parte grani feminis, & vi sua facit, ut fecunda sint femina, est, vel apparet quod sit seminatarum, & seminandarum rerum natura, quae in femine latens, a femine, quod in duas partitur partes, recreatur extolliturque. Fiunt autem hae duae partes, ut in terram iactum est semen, terrae, & humoris beneficio, veluti turgescences mammulae, quae alimentum praebent, unde ipsa natura feminis erumpit, ac germinat: & haec, quae arborum videtur esse ratio feminum, simili proportionem, aliarum rerum omnium feminibus potest aptari.

At posito talem esse, & dici debere Naturam, perscrutari modo convenit quoniam pacto in animalibus, & in homine praesertim, talis operetur vis, & quomodo ad illorum alimentum, & sustentationem ipsa manat, & funditur.

Robertus Boyle, ut eo maxime utar auctore, qui primus post Hippocratem, ausus est intimius penetrare Naturam; quique summis laudibus exornavit praeteriti aevi nostrates homines, qui Academiam illam frequentabant, Academiarum circa Experimenta reliquarum omnium
ma-

matrem, a Magno Duce Ferdinando secundo, virtutibus quoque regiis inter ceteros aetatis suae principes nobili, fundatam, & sustentatam ; in eo libro cuius ipsa Natura est titulus, pretium verbi exploravit, & qua potuit meliori demonstratione tam ineffabile universi miraculum sectione quarta significavit: innuens, praeter alia, Naturae vocabulo nihil aliud, communiter loquendo, interpretari posse, quam id, per quod *corpora apta fiant, quae agant in se mutuo, patianturque a se invicem iuxta statas motus leges*. Qua demonstratione, cum nulla ex allatis omnibus, quae talem tantamque virtutem ipsius Naturae explicet, inveniri possit melior, & aptior, omissis ceteris omnium Philosophorum, auctoritati, & argumentis tanti viri libenter subscribere ipse deberem [sunt enim Florentini ab ipsa natura, five studiorum, five altera magis explorata honestatis ratione, coniunctissimi Anglis: neque vir ille altissimus, cuius viget hodie, & ubique terrarum sapientia veneratur, & colitur, quique primas inter Philosophos tenet Nevvtonius, aliter dici debet, quam nostrorum temporum Galilaeus: sicut suis praetergressis temporibus fuit Galilaeus

Nevvtonius & ipse.] At cum latissimum, & profundissimum sit ipsius Naturae pelagus, cymbulae quoque mentis meae locus erit, quo plenissimis velis excurrere, & navigare possit oratio: & utar verbis, quae ad declarandum conceptum sermonem convenientia videntur, & apta, dicens primum. Naturae vocabulo in plurimis rerum generationibus (ut quae iam dixerim ad clariorem intelligentiam denuo repetam) nihil aliud interpretari debere, quam vel id, per quod in suo genere intelligitur aliquid esse: vel interpretari debere vim praecisam resultantem a praeciso spiritu initio creationis rebus ipsis ingenerato, insitoque praecisae materiae a Creatore. Quamobrem, & vis earum resultet a spiritu, vel spiritus sit illa ipsa vis, quae dicatur, & dici debeat, Natura: quare alimentum apponatur partibus per principium illud, quod & seminibus rerum implantatum est: sive per rei cuiuscunque Naturam, quae id, quod sibi simile est, asciscit, & appetit; quod vero dissimile, repellit, ac respuit: itaut quaecunque rei Natura sit illud Principium, per quod unaquaeque res nascitur, crescit, germinat, & similem procreat: & tam in na-
scen-

fcendo, quam in crescendo, & germinando, & procreando unam semper servat regulam eandemque.

Huic Principio in tantula, & exilissima parte seminis residente, quod insit ipsa rei Natura, minime dubitandum: verum cum se explicaverit in germen, quodcumque illud sit, & fuerit omnibus germinis affusa partibus; qua in parte cubet potissimum praecipueque moretur, difficile non est investigare, si arrideat illam omni sapientia redundantem tenere Hippocratis sententiam, talia in libro de Humoribus asserentis: *Quemadmodum arboribus terra; ita animalibus ventriculus; & nutrit, & calefacit, & frigefacit.*

Verum, ut alimenti haec distributio intelligatur commodius, quomodo scilicet animalia percipiant a ventriculo prima beneficia Naturae, cogitemus oportet, quo nam modo e terra nascentia & ipsa alantur, & crescant. Et hac in re praemittendum videtur patentissimum hoc exemplum: quod si apud aliquem sit vas aliquod, seu terrae receptaculum, ubi herbae diversae speciei, diversaeque indolis, uti lactuca, matricaria, endivia, ruta, &c. fuerint seminatae, procul dubio est, quod debito temporis

poris progressu nascentur, & adoleſcent, & illarum unaquaeque, quamvis diverſae indolis, & naturae, intra illud terrae receptaculum radices habebit ſuas cum radicibus ceterarum intertextas, circumretitas, implicatasque: quae, etſi uno alantur omnes humore, eademque terra contineantur; nihilo tamen minus erit, & quae in caloris facultate, & quae in frigoris alias exſuperet, quaeque ab alia ſit in alia facultate ſuperata. Quae omnia praefertim fiunt, ac fieri debent a diſparili illa aſpiratione naturae, quae diſparili modo cuique differenti inſerta ſemini, quod ſecundum praeciſam naturam ſeminis eſt, tam ab aëre, quam a terra, & humore aſſumit, & in alimentum ſuae praecipuae generationis convertit, cetera reſpuit, aliisque concedit.

Quod tamen haecenus dictum eſt, non adhuc explicat intimiſſimum illum agendi modum, quo utitur Natura in exortum, ac ſubſtentationem rerum, earumdemque accretionem: explicari vero quodammodo mihi videtur, ſi dicam in partes ſeminis ſparſam eſſe peculiarem materiam aptam animari a peculiari ſpiritu, illi vel intruſo, vel communicato materiae ſeminis: quare unumquodque ſemen revera ſit diverſorum
com-

componentium congeries conveniens ipsi rei, cuius est semen : quae componentia simul unita cum in sibiipsis decente matrice a spiritu proprio illisque inserto, vel attributo, agitari incipiunt, fermentari, ac rarefieri ; distribuit, partiturque in gignendi actu spiritus ille materiam omnem seminis, & efformat rei procreandae parvulas minutulasque particulas : & deinde successive, quicquid ipsis componentibus simile est, ab aëre, a terra, & cuiuscunque matris humore ordinatim assumit.

Perbelle, ac elegantissime tam grande hoc Naturae opus declaravit Hippocrates in lib. quarto de morbis dicens: *Postquam comedit, aut bibit homo, corpus in seipsum, humorem relatum ex ventriculo, & fontes trahunt per venas de ventriculo, similis humor similem trahit de terra. Habet enim eodem modo terra omnigenas in seipsa, ac innumeras facultates. Quaecunque enim in ipsa nascuntur, his omnibus exhibet humorem similem unicuique, qualem & hoc ipsum, quod nascitur, sibi similem iuxta cognationem habet ; & trahit unumquodque de terra alimentum, quale etiam ipsum existit. Nam & rosa de terra trahit talem humorem, qualis ipsa in potentia est : & allium de terra*
hu-

humorem eiusmodi trahit, quale ipsum in potentia est. Et alia omnia terrae nascentia ex terra trahunt, singula iuxta seipsa. Si enim haec res non ita se haberet, non nascerentur plantae similes seminibus. Cui porro plantae in terra cognatus humor multo uberior est, quam convenit, ea planta aegrotat: cui vero paucior, quam opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio non insit terrae humor, quem planta iuxta cognationem trahat; ne germinare quidem poterit &c.

In hanc Hippocratis sententiam includitur, vel ab hac derivatus est recentiorum decantatus Magnetismus; per quem res omnes sibiipsis similia attrahentes, assevari, & cresci debere asseverant: & haec opinio acceptabilis profecto est per illos praesertim, qui firmiter credunt in rerum feminibus, & multo magis animalium, & hominum, diversas simul unitas esse substantias, quibus per affluxum circulationemque humoris, vel sanguinis, novae spiritus beneficio, reapponantur substantiae, a quibus, quae insitae, refocillantur, restauranturque. Quod tali pacto fieri debere, constanter arbitrari sunt, maxime accurrente ipsa aëris gravitate, quae ex omni parte urgendo, & incessanter premendo, al-

la-

labenti humori viam faciat, & ad circumlandum ipsum urgeat, impellatque. Eoque magis talis declaratur operatio Naturae, si rerum callidissimae, ac peritissimae culturae, & illarum maxime, quarum femina postquam iaciuntur in terram, & excaulescunt, denuo transferuntur in terram, advertatur animus: non enim, ut arborum praesertim radices extendantur facile, securiusque firmentur earum caudices, multo intus in fossae profunditatem aptari, & reponi convenit; implantari veruntamen debent circa ipsius superficiem, quo aëris beneficium sentiant, neque eadem radices terrae simul, & aëris gravitantis ponderibus compressae nimis remaneant: quare humor influens ramorum proceritati, & fructuum copiae abunde respondeat.

Rerum exordio perpauca quamvis hac mea, penitusque fracta ratione sic definito; addendum tum etiam necesse videtur, quod sicut exortae rei Natura, sive Spiritus, sive materialis Anima crescit quotidie, restauraturque, ac per aliquod spatium temporis in vigore persistit; ita deinde sensim, sensimque decrescit. Verum ipsa alimenti distributio per omne vitae tempus primis illis componentibus apponitur: ete-

nim prima componentia talem rem , vel tale animal ; excrescunt & ipsa , sustentantur , vel imminuuntur proportionem illa , & secundum mensuram , qua spiritus , qui est sive rei , sive animalis Natura , potens est ad rarefacienda plus , minusve componentia illa rei , vel animalis : unde essentiae externarum particularum , quae quoquomodo assumantur , & quae similitudinem habeant cum essentiis particularum constituentium constitutiva , & principia ipsa rerum ; per talem illam spiritus , seu Naturae energiam , suppeditare possint accretionis , & sustentationis fomenta , quae tamen paulatim deinde deficient ; non ex parte rerum , quae assumantur ; veruntamen vitio Naturae , seu spiritus , qui diuturna , irrequietaque debilitatus , & relaxatus opera , non sit amplius sufficiens ad sustentandas , reficiendasque particulas constituentes ipsa Principia componentia ; ita ut haec fiant exucca , exinanita , & vigorem , gratiam , roburque omne tandem amittant .

Et sicuti videmus evenire in orbe Terrae , in quam Solis orbis radios suos spargens impartitur lucem , quae lux parum facultatis haberet per se sola , nisi taliter esset conformata , ut a Solis corpore , & dum
trans-

transversum agitur, aethereum spiritum incorporaret; quem spiritum animam lucis esse, abunde patet: non enim eandem vim habet lux, seu radii Solis autumnales, sicut qui per vernum tempus diffunduntur; quamvis ipse Sol per illa tempora super faciem Terrae quadam statuta hora illucescat aequaliter. Vere enim tantum novo exaltantur germina herbarum, & arborum, reviviscunt frutices, in amoris furias, ignemque ruunt animalia fere quaecunque: & denique alligantis omnia hiemis tristitia dissolvitur: at per æstatem, & per nimios redundantemque calores, Naturae operationes, & rerum plurima germina vel subsident, vel contabescunt: ita ut ipsa intensior caliditas, lucisque immoderata potestas, Naturae vires rebus plurimis imminuat, aut frangat. Quod est indicio ipsi luci multo magis immixtam esse verno tempore salutarem vim illam, vitalemque per omnem mundum pertinentem, quae super faciem terrae accrescentibus diebus accrescat, eademque decrescat decrecentibus. Quod si sola caloris actione haec omnia perficerentur, uberius germinare deberent arbores aestivo, quam verno tempore, omnesque tunc melius excitari deberent naturae vires, & flamina.

Cum itaque radii Solis ipsa tantum admixtione aetherei spiritus vegetare cuncta faciant, nutriant, atque sustentent: ipsique radii sua operatione peracta vieti remaneant, & imbecilles ad Solem, unde sunt digressi, redire propria gravitate cogantur, suoque forsan reditu induere novam aetheris, & ad solem referre virtutem; an non, & in animali, & in homine idem prorsus evenire dicendum? Dicendum scilicet sanguinem vividum ac rubentem spiritu cordis animatum, a corde pulsum; ac forsitan in aliquibus locis novo spiritu affusum, & denique in partes omnes corporis plus minusve dispersum, in easdem arteriarum beneficio proficere, ut congruis particulis, ad instar radiorum Solis; veluti supra est indicatum; componentium, & membrorum particulas alio in modum amnis turgescens vi propulsaе aquae, alio fluenti, vel rivi proportionem reficiat, atque restauret; eadem prorsus ratione, qua lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, & similiter frutices, virentesque circumdispersae, herbae, alluentium aquarum beneficia sentiunt, & gaudent; quae si deficient vel in iisdem ob aliquam causam deficiat spiritus aquarum proprius, dissolvi illas, vel flaccescere

re necesse est : uti flaccescunt , & languent omnes partes per inopiam spiritus corrugatae , algentes , contractaeque , confectis hominibus senectute.

Hac profecto ratione ipse adducor , ut credam rebus omnibus , ipsisque animalibus in primis , tam multam esse necessariam quantitatem aëris : quia scilicet non solum ab externo spiritu , internus rerum spiritus recreetur , & instauretur ; verum ut ex quavis natura particularum tantarum per ipsum disperfarum aërem , quae essentiae componentium animalia , resque ceteras , similitudinem habeant cum essentiis omnigenis per aërem dispersis , inspirati aëris beneficio itidem restituantur : & adducor , ut credam , citiorem in corporibus Spiritus iacturam , febrium , morborumque omnium , & citioris senectutis esse causam , longioremque iuventutem traducere , qui nec praecipitanter perdere , nec nimis effuse dissipare spiritum properant ; etenim & arbores ipsae , quibus superveniente frigore decidunt folia , asservant adhuc , & supra suae speciei ceteras , quae praesertim , si fuerint paucis natae annis , proprio abundant spiritu ; ita ut per ipsum melius nutritionem eorundem protrahant , longiusque frondescant , & vireant .

Quae

Quae de modo alimonii, a quo cunctae res sustentantur, & homines, & de rerum spiritu ipse dixi, ab Hippocrate praesertim accepi, qui sicuti de rerum exordio, ita & de rerum interitu sapienter est alloquutus lib. de Natura hominis, in quo ad plurimum rudem stolidamque intelligentiam circa quatuor vulgata illa rerum elementa sese accommodans, haec ait: *Et rursus necesse est secedere singula in suam ipsorum naturam, homine moriente. Humidum nimirum ad humidum: siccum ad siccum: calidum ad calidum: frigidum ad frigidum. Talis autem, & animalium est natura, & aliorum omnium; generanturque similiter omnia: & occidunt similiter omnia. Constat enim natura ipsorum ex his praedictis omnibus, & desinit iuxta praedicta in id unumquodque, unde est compactum secedens.*

Praeclarissimam hanc sententiam citatus auctor vel ab immortali, & rationali suo lumine hauxit, & accepit: vel eadem fere est, atque haec, quae legitur in Ecclesiaste. *Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis, & iumentorum, & aequa utriusque conditio. Sicut moritur homo, sic*
& il-

& illa moriuntur: similiter spirant omnia,
& nihil habet homo: scilicet circa suum esse
materiale tam in exortu, quam in interi-
tu; iumento amplius.

Sed ut eo redeat unde haec Differ-
tatio longe dilapsa est, in eaque declaretur
tandem qua nam ratione alimentum foe-
tus, non totum sit ipsi foetui proprium,
quare processu aliquo temporis erumpat
Variolarum morbus; necesse habeo, ut ve-
stram iam depellam sitim, ab Hippocratis
fonte inexhaustas rursus haurire aquas.

Philosophus hic suum cogitandi, &
ratiocinandi modum ad rationem, qua uti-
tur in agendo Natura conformavit, aptavit-
que; illis quamvis edoctus, & integre in-
structus; renunciatis disciplinis, quibus ho-
die, novo docendi ordine, & maximo
fortasse Religionis nostrae damno, placet
educare adolescentulos: ita ut his eae
proponantur artes, quae magis ad exercen-
dum ingenium, quam ad illustrandum ani-
mum valeant. Philosophus inquam hic
dum explicare studet, quo nam pacto pri-
mis illis rerum Componentibus apponan-
tur denuo aliae particulae, quae cum illis
iam existentibus eiusdem sint indolis: &
dum ipso Naturae ordine, ac lumine opus
hoc

hoc perlustrat; a terra similiter exemplum petit, ac talia profert. *Quemadmodum ex terra nascentia, & in ipsam plantata, ac seminata, ubi in terram pervenerint, unumquodque trahit id, quod naturae suae familiare in terra existit (inest autem in terra, & acidum, & amarum, & dulce, & salsum, & omnigenum.) Primum itaque plurimum eius trahit in seipsum, quod sibi iuxta naturam maxime familiare fuerit, deinde trahit etiam reliqua. Etiam reliqua trahere foetum, praeter ea quae ipsismet eius componentibus maxime familiaria fuerint, in similem modum earum rerum, quae ex terra nascuntur, credibile esse videtur: & praesertim si accretionem illam insignem foetus consideremus per ea tempora, quibus in utero matris degit: quae accretio cum per vividam valentemque vim Spiritus foveatur alaturque; nihil mirum mihi videtur si particulis naturalibus per similes particulas accrescentibus, particulae quoque aliae etherogeneae dissimilesque admisceantur, & tenellimis, mollissimisque partibus eiusdem foetus simul infigantur: quae cum fuerint infixae, non nisi externo violento furentique pulsu, & magno deinde tumultu morbi, & ceterarum seditione*
par-

partium evelli a natura, & refelli possint.

Si alimentum tali ratione procederet
staret forsan definitio allata Variolarum:
& maxime si & materia ipsarum talis fo-
ret qualis a me indicata est: verum cum
de rebus incertis, & controversis ipse di-
xerim; contenti eritis hoc in loco iterum
referre me haec ipsa verba quae Cicero in
libro de Univerſitate grandia tractare au-
dens conſignavit memoriae hominum ſem-
piternae: *Si forte minus id quod habemus ani-
mo conſequimur, ut tota dilucide, & plane ora-
tio exornata ſibi conſtet, & ex omni parte
ſecum ipſa conſentiat: haud ſane erit mirum,
contentique eſſe debebitis, ſi probabilia dicen-
tur: aequum eſt enim meminiffe, & me qui
diſſeram, hominem eſſe, & vos qui indicatis;
ut ſi probabilia dicentur, nil ultra requiratis.*

